

2009 DESTRUCCIÓ A TOTA COSTA

EXTRACTE DE L'INFORME DE GREENPEACE SOBRE
LA SITUACIÓ DEL LITORAL ESPANYOL
I ELS SEUS ESPAIS PROTEGITS

GREENPEACE

greenpeace.es

DESTRUCCIÓ A TOTA COSTA 2009 EXTRACTE DE L'INFORME DE GREENPEACE SOBRE LA SITUACIÓ DEL LITORAL ESPANYOL I ELS SEUS ESPAIS PROTEGITS

Textos i mapes: Pilar Marcos, Sara del Río, Julio Barea i María José Caballero.

Documentació: Carmen Solla i Luis Ferreirim.

Edició: Marta San Román.

Traducció: Xavier Borràs i Susana Montón.

Disseny i maquetació: Espacio de ideas.

Els autors de l'informe volen expressar el seu agraïment als Grups Locals de voluntaris de Greenpeace i a totes aquelles persones que han col·laborat en l'elaboració del mateix i participen activament en la defensa del litoral.

Una versió electrònica d'aquest informe es troba disponible a www.greenpeace.es i www.destruccionatodacosta.com

Imprès en paper 100% reciclat postconsum i totalment lliure de clor.

Juliol 2009

© GREENPEACE / Pedro Amestre

Al febrer de 2009 Greenpeace "va fer desaparèixer" l'hotel il·legal del Algarrobico per retornar al Parc Natural l'aspecte que mai hauria hagut de perdre.

DESTRUCCIÓ SENSE RESERVES

L'informe *Destrucció a Tota Costa*, que Greenpeace elabora des de 2001, s'ha convertit en una referència imprescindible sobre l'estat del nostre litoral. Cada any instituts, universitats, mitjans de comunicació, ajuntaments, empresaris i ciutadans se serveixen del mateix com a guia de la situació de les costes espanyoles. Un any més acudim a la nostra cita, amb noves dades, i informacions rellevants, que posen de manifest la profunditat del mal infligit a les nostres costes per anys de domini del ciment i el formigó.

Deia El Roto, en la seva vinyeta a El País del dimecres 27 de maig de 2009, " *L'operació ha estat un èxit: hem aconseguit que sembli crisi el que va ser un saqueig!* ". No se m'ocorre comentari més precís per resumir el que ha ocorregut a les costes espanyoles en l'última dècada i que ens ha portat a la situació actual. Fa anys que, a través del *Destrucció a Tota Costa*, advertíem de la que se'ns venia a sobre. Cada any repetíem que el model era insostenible i que no podia mantenir-se aquest ritme de construcció d'habitatges. El creixement desordenat i brutal d'aquests anys ha tingut com a conseqüència un dany irreversible sobre el territori en molts llocs de les nostres costes.

A l'informe de 2007 denunciàvem que aquell any s'havien aprovat ni més ni menys que tres milions de nous habitatges al litoral. Va ser la culminació d'un model que, a partir de llavors, va començar a decaure i que, en la seva caiguda, està arrossegant a tota l'economia espanyola i portant milers de persones a l'atur. Tanmateix, per més que es parli d'un canvi de model, només serà possible si es realitzen canvis estructurals profunds que evitin que la situació anterior es reproduïxi.

Si la construcció d'habitatges s'ha alentit, noves amenaces s'estenen sobre el litoral. En concret la promoció de l'obra pública pot reactivar projectes d'enorme impacte ambiental i escassa viabilitat econòmica, com grans ports. Aquest any proposem un exercici nou: analitzar la situació dels nostres espais protegits. Ho fem des de l'anàlisi i també des de la imatge a través d'una sèrie de fotografies que testimonien el que hem anomenat *Destrucció sense reserves*, ja que ni els espais més allunyats del maó no se salven dels impactes destructius de l'acció humana.

D'altra banda hem constatat que, un any després de la creació del Ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marí, s'ha abandonat la política de protecció costanera. Això es manifesta en fets molt diversos i igualment greus. D'una banda, l'arxivament en un calaix de l'Estratègia de Sostenibilitat de la Costa i per un altre les rebaixes en la Llei de Costes, són exemples d'aquest abandonament progressiu. La imatge que ho fa visible és la d'aquest hotel encara dempeus a la platja d'El Algarrobico.

Una vegada més hem de reclamar, per tant, que la política ambiental tingui la prioritat que mereix. La gravetat de la crisi econòmica no ha de permetre l'abandonament de les polítiques ambientals, sinó que exigeix el seu reforçament. Reclamem un canvi de rumb que ens apropi de veritat cap a un model sostenible. Aquest canvi passa en primer lloc per una política decidida de protecció del medi litoral.

Juan López de Uralde
Director de Greenpeace Espanya

Platja d'El Algarrobico, al Parc Natural de Cabo de Gata-Níjar.

EN L'ACTUALITAT, A ESPANYA, HI HA SÓL REQUALIFICAT I COMPROMÈS PER CONSTRUIR PROP DE 20 MILIONS D'HABITATGES.

introducció

LA CRISI ECONÒMICA I EL DESENVOLUPAMENT MAL PLANIFICAT

Greenpeace ja fa nou anys que denuncia a través d'aquest informe la situació del litoral, i com ha empitjorat durant aquests anys l'escenari. Gairebé una dècada de denúncies de projectes portuaris, de noves urbanitzacions i de contaminació urbana i industrial en els més de 8.000 quilòmetres de costa que n'han hipotecat el patrimoni natural i els recursos, font de salut, de benestar i de riquesa econòmica a través d'activitats com la pesca o el turisme. El desenvolupament immobiliari ha consumit ingents quantitats de recursos naturals insubstituïbles.

La mítica frase "*España va bien*", de l'expresident del Govern espanyol, José María Aznar, verbalitzava el reflex del model de desenvolupament que ha imperat a la costa durant l'última dècada. Des de 2000 s'han construït quatre milions de cases. En l'actualitat, arreu del territori espanyol hi ha sòl

requalificat i compromès per construir-hi prop de 20 milions d'habitatges.¹ Aquest sòl requalificat està esperant nous temps de bonança econòmica per continuar la seva depredació del territori. La Federació de Promotors i Constructors estimava el 2008 que Espanya necessitava una mica més de 300.000 habitatges anuals, però durant el període 2003-2007 aquesta xifra s'ha arribat a triplicar.

La llarga durada d'aquesta fase alcista de totxo i formigó i de bonança immobiliària va induir la població a habitar-se a aquest abús com si fos una cosa normal i permanent. Els deu anys d'auge van crear hàbits de vida i de negoci molt arrelats que, entre d'altres, el Banc d'Espanya havia definit com d'"economia suïcida".²

A Greenpeace i a molts altres grups ecologistes que van denunciar reiteradament els abusos que es projectaven a la costa se'ls va acusar llavors de pretendre frenar el desenvolupament i el progrés de l'Estat. Però, el temps ha demostrat que ni els arbres poden créixer fins al cel, ni l'auge pot ser permanent. La gran irresponsabilitat dels governs no només rau en el fet d'haver negat la bombolla immobiliària, sinó en el d'haver

A Espanya hi ha tres milions d'habitatges buits.

continuat alimentant-la fins al final, amb potents desgravacions fiscals i ocultacions consentides de plusvàlues, tot promovent l'altíssima corrupció política i forçant així el lamentable monocultiu immobiliari d'aquest país. I tot plegat, a més a més, sense haver promogut altres activitats o indústries alternatives (recerca i ciència o energies renovables en són alguns exemples).

La situació demana a crits un canvi de l'actual model immobiliari que, per postres, els polítics ni tan sols semblen haver-se plantejat. Mentre hi hagi alcaldes que entenguin que el desenvolupament urbanístic és l'única sortida per a la seva localitat i, per això, renunciïn a imposar una disciplina que comprometi el seu futur electoral, no se solucionarà el problema. A falta d'una alternativa del model econòmic que requereix canvis profunds mentals i institucionals, ens enfrontem al troc del model immobiliari de maó i ciment pel del formigó, amb la promoció abusiva d'infraestructures, com els grans ports industrials o les autovies.

La paralització de molts avenços en matèria de gestió costanera, com l'arxiu i l'oblit per part de la Direcció General de Costes de l'Estratègia de Sostenibilitat de la Costa o la paralització de processos d'expropiació d'edificacions il·legals com l'hotel d'El Algarrobo (Almeria) o les torres bessones del Grupo Ballester, a Benidorm, demostren la lamentable política de gestió davant la crisi. Una actitud que intenta obviar la normativa ambiental i relegar el medi ambient a una segona divisió dels problemes estatals. A hores d'ara, és molt preocupant que es continuï la depredació del territori i s'assetgi, com es denuncia en aquest informe, el migrat territori verge que queda al litoral.

El 2008 les vendes de pisos a les zones costaneres van minvar un 30%. La crisi s'ha acarnissat especialment amb la Mediterrània; a Catalunya les vendes han caigut un 50%; a la Comunitat Valenciana, un 41,1%; a Múrcia, el 39,8% i a les Balears, un 29,4%.³ Tot això en un país amb tres milions d'habitatges buits, als quals cal afegir-hi centenars de milers d'habitatges il·legals i amb una precarietat generalitzada de recursos, en particular d'aigua dolça, que fan inviàbles la major part dels desenvolupaments previstos, com ja s'encarreguen de recordar els tribunals de Justícia.

CORRUPCIÓ A TOTA COSTA

Segons el Tribunal de Comptes, una tercera part del finançament dels partits polítics és il·legal i procedeix principalment de l'especulació urbanística. Si abans l'Estat controlava les empreses, ara hi ha empreses i empresaris que controlen i utilitzen l'Estat en benefici propi. Aquesta especulació va de la mà amb una corrupció urbanística generalitzada que implica a totes les forces polítiques del país, sense distingir colors ni ideologies polítiques.

Greenpeace ha detectat el 2009 422 casos de corrupció urbanística. La Comunitat Valenciana ocupa el primer lloc en nombre de casos detectats, amb 169, seguida de les Illes Balears (80) i Andalusia (60). A tot l'Estat espanyol, de les 584 persones imputades, 216 són càrrecs públics, des d'alcaldes fins a arquitectes municipals.

esquerra_ Els principals aiguamolls es troben molt alterats per l'acció de l'home.

centre_ Les grues s'han convertit en un element més del paisatge.

dreta_ Greenpeace ha detectat 478 casos de corrupció urbanística durant 2009.

Taula 1 – Nombre de casos i imputats¹ per corrupció a l'Estat espanyol.

CCAA	Nombre de casos	Imputats	% Càrrecs públics
Comunitat Valenciana	169	32	72
Andalusia	114	332	18
Illes Balears	79	25	72
Illes Canàries	52	95	55
Galícia	29	41	88
Cantàbria	13	19	63
Regió de Múrcia	13	69	42
Catalunya	4	5	100
Astúries	3	3	67
Euskadi	2	4	25
Total	478	625	

La solució per frenar les elevades taxes de corrupció urbanística s'endarrereix i es delega a les fiscalies anticorrupció. A la delinqüència urbanística li cal una resposta institucional coordinada: les mesures s'han de prendre molt abans que arribi a mans dels tribunals i eliminant totes les figures legals de les comunitats autònomes que afavoreixen l'especulació i la corrupció. Com que els ajuntaments tenen una gran quantitat de despeses, en lloc de recaptar impostos directes han ideat una manera imaginativa de recaptar impostos indirectes: amb la potestat de decidir quin sòl és urbanitzable i quin no l'és. Greenpeace ja fa temps que reclama que es desenvolupin nous models de control públic des del Ministeri Fiscal i que es potenciïn les fiscalies anticorrupció i contra els delictes mediambientals i urbanístics. Les lleis urbanístiques han de ser revisades per limitar el creixement a un ritme sostenible que garanteixi i estabilitzi un desenvolupament coherent.

NOTES

¹El nombre podria ser més gran ja que encara resta pendent la imputació de diverses persones.

UN GEGANT AMB PEUS DE SORRA, EL TURISME DE SOL I PLATJA

La crisi econòmica amenaça la principal font de riquesa estatal, en caure un 7% el PIB turístic en els tres primers mesos de l'any, segons el balanç empresarial efectuat per Exceltur. El sector més afectat va ser el turisme estranger, que va caure fins a un 13%, juntament amb els ingressos derivats d'aquest mercat, que van davallar un 13,3%⁴.

El turisme ha estat la batuta ha liderat el desordenat planejament de l'ús turístic del sòl.⁵ La contínua i manifesta vulneració de la legislació vigent en matèria urbanística, la concepció del turisme no com un instrument de desenvolupament sinó com un mitjà especulatiu a curt termini i la debilitat de la normativa en matèria de protecció del medi natural, ha provocat que la crisi del sector immobiliari el colpegi de ple.

Els turistes han canviat; molts estrangers han optat per platges on el canvi de moneda es fa en dòlars o en qualsevol altra divisa en lloc d'en euros⁶. L'estiu de 2008 van predominar les estades curtes i la despesa ha baixat en diferents zones turístiques fins a un 30%. Aquest esgotament del turisme requereix un pla urgent de renovació dels serveis existents, en comptes de continuar promovent nous hotels i complexos de vacances. No s'entén que Marina d'Or, símbol del turisme massiu i de la destrucció del paisatge, amb 1.000 empleats acomiadats l'últim any, continuï promovent fins a tres nous complexos a la costa de Benicàssim.

LES REBAIXES A LA LLEI DE COSTES

El 1988 es va fer, amb l'entrada en vigor el 28 de juliol de la Llei 22/1998, de Costes, un pas importantíssim per a la conservació dels recursos naturals del litoral. Aquesta Llei pretenia ser un fre important en el procés de degradació en què es trobava el litoral.

La Llei declara públic tot el terreny de platja i fins on arriba la influència del mar, en els majors temporals coneguts. La Llei, en teoria, donava fins a cinc anys per completar la divisió, és a dir, la delimitació del domini públic marítim i terrestre a la costa espanyola. Però els diversos governs de l'Estat han fet cas omís de la norma, i han aplicat aquesta divisió molt lentament. En l'anterior legislatura del Ministeri de Medi Ambient va ser quan es va accelerar el procés de divisió, per delimitar l'ús públic d'un terreny que és de tots.

Aquesta norma, emparada per la Constitució, està amenaçada per la falta de lideratge en matèria de protecció de costa de l'Administració General de l'Estat i per conflictes polítics amb les comunitats autònomes. Dins de les rebaixes a la qual s'ha sotmès la Llei de Costes en l'últim any, s'inclou la reforma emesa a través de la Llei general de navegació marítima del Ministeri de Foment. El Ministeri de Medi Ambient va introduir una esmena a la Llei de Navegació per permetre vendre i comprar cases construïdes en domini públic i que, fins ara –pel fet de ser cases il·legals, amb concessions de propietat de fins a 60 anys–, no podien canviar de propietari. Aquesta reforma no va ser consultada als grups d'interès en matèria mediambiental, com les ONG. Un fet sense precedents que vulnera l'article 4, sobre l'accés a la informació de medi ambient, del Conveni d'Aarhus.

© GREENPEACE / Pedro Armestre

En molts casos, com a Matalascañas (Huelva), les infraestructures han envaït les dunes i les platges.

© GREENPEACE / Pedro Armestre

La construcció de ports industrials incrementa la probabilitat de marees negres a la costa.

També són diversos els exemples en les comunitats autònomes de les “mossegades” a la Llei de Costes. La Xunta de Galícia ha tramitat una norma, que actualment està recorreguda al Tribunal Constitucional pel Govern central, que pretén legalitzar milers d’habitatges a primera línia de platja. La norma va ser una de les darreres iniciatives de l’expresident socialista Emilio Pérez Touriño.⁷ El Parlament de Canàries també ha tirat endavant una norma per salvar els habitatges a la costa, tot atorgant-los el qualificatiu de “valor etnogràfic”, amb què la interpretació pot ser molt àmplia. Aquesta norma, al contrari que la llei gallega, no ha estat recorreguda pel Govern.

La defensa de la costa ha de ser incondicional per part de les administracions implicades, sense rebaixes ni excuses. La compra de terrenys i la demolició d’edificacions il·legals ha de continuar i, si s’aplica la llei amb el mateix tracte, no té cap sentit enderrocar quiosquets il·legals a les platges urbanes si es continua mantenint un hotel il·legal de 21 plantes a la platja d’El Algarrobico, situat en ple Parc Natural de Cabo de Gata-Níjar. I com l’Algarrobico hi ha molts altres exemples.

L’ESTRATÈGIA DE SOSTENIBILITAT DE LA COSTA

L’ocupació urbana de la costa des de fa diverses dècades ha provocat el desbordament de la seva capacitat de càrrega, el declivi de certs models d’ús i la progressiva degradació dels seus valors naturals.

A tot això hi cal afegir el desafiament derivat del canvi climàtic, que en poques dècades reduirà substancialment l’amplada de la major part de les nostres platges. El Ministeri de Medi Ambient expressava el 2007⁸ que

aquesta situació tan delicada era un repte per a tots. L'Estratègia de Sostenibilitat de la Costa es plantejava per abordar els problemes del litoral quatre reptes: frenar l'ocupació massiva de la franja costanera, recuperar la funcionalitat física i natural del litoral, reduir els efectes del canvi climàtic i canviar el model de gestió de la costa. Per a això es reclamava la participació activa de les comunitats autònomes, les entitats locals i les organitzacions socials, entre d'altres. Avui, Greenpeace denuncia que aquesta Estratègia està paralitzada.

LA MONEDA DE CANVI: LA PROMOCIÓ D'INFRAESTRUCTURES

L'única mesura estel·lar per solucionar la crisi econòmica és l'impuls del Pla estratègic d'infraestructures i transports 2005-2020 (PEIT),⁹ amb la confiança que l'equació *Més obres = Més activitat econòmica = Més ocupació* contribueixi a pal·liar la situació del mercat de treball. Si aquesta premissa errònia no canvia, en els propers anys veurem més inauguracions de noves autopistes i ports industrials. L'activitat econòmica i l'ocupació que generen les obres únicament se sostenen a curt termini.

D'altra banda, si entrem en una fase llarga de recessió/crisi, les demandes de transports de viatgers i mercaderies poden patir un alentiment de les taxes de creixement o, fins i tot, una contracció en alguns casos. Però és sorprenent com tots els ports industrials que planegen una ampliació esgrimeixen els mateixos arguments de "convertir-se en el major port de mercaderies d'Espanya". L'augment de la competitivitat en el mercat del transport marítim és l'argument adduït pels ports de Pasaia (Guipúscoa), Avilés (Astúries), Langosteira (la Corunya), Algesires (Cadis), Ceuta i Melilla, entre d'altres, que han promogut projectes d'ampliació.

La combinació d'ambdós costats del mercat (més ofertes d'infraestructures i menys demanda de transport) pot portar a tenir durant força anys uns magnífics macroports industrials amb escàs trànsit, amb les conseqüències que té això en el pressupost públic i l'alt cost mediambiental d'aquestes infraestructures.

SUSPENS EN LA PROTECCIÓ DAVANT LA CONTAMINACIÓ, UNA ASSIGNATURA PENDENT

Existeixen grans fonts de contaminació que posen en risc constant el litoral i els seus espais protegits. Els abocaments industrials i urbans, els vessaments de petroli i l'excés de fertilitzants i pesticides de l'agricultura industrialitzada són grans amenaces per a la protecció dels ecosistemes marins.

El creixement urbanístic de les últimes dècades no ha anat acompanyat del desenvolupament de les instal·lacions necessàries per reduir, si més no en certa mesura, els impactes ambientals derivats de l'increment de la població. Un exemple molt clar és el de la depuració d'aigües residuals. L'Estat no s'ha adaptat a les exigències europees que requeria que les localitats amb abocaments de 2.000 habitants equivalents,¹¹ haurien de depurar les seves aigües. Per aquesta raó, el passat mes de novembre, la Comissió Europea va expedientar Espanya en constatar que més de 400 localitats no disposaven d'un sistema de tractament d'aigües residuals d'acord amb la normativa comunitària.¹⁰ Aquestes aigües, amb tot el seu

© GREENPEACE / Pedro Armestre

© GREENPEACE / Pedro Armestre

a dalt_ La Comissió Europea ha detectat més de 400 localitats que no disposen de sistema de tractament d'aigua.

a baix_ El tràfic de bucs és el responsable del 37% de la contaminació per hidrocarburs en el mar.

NOTES

¹¹ Habitant equivalent (h-e): és una unitat de mesura de la contaminació orgànica biodegradable que representa la càrrega mitjana d'aquesta contaminació produïda per persona al dia. A la directiva s'especifica que és de 60 grams de DBO 5 (demanda bioquímica d'oxigen durant cinc dies) per dia. Per exemple, en el cas d'un municipi de 2.000 h-e equivaldria a una població real d'entre 700 i 1.000 persones.

© GREENPEACE / Mateo Pérez

© GREENPEACE / Mateo Pérez

esquerra_ Estat de la platja de Punta de San García a Algesires (Cadis) mesos després del varament del buc Serra Nava.

dreta_ Contaminació causada per l'abocament del Buc frigorífic Serra Nava encallat a la Platja Getares (Algesires).

poder contaminant, s'aboquen directament al mar, als rius, als aiguamolls, fins i tot en espais protegits.

El trànsit marítim és una altra font de contaminació, que s'agreuja amb la construcció de nous ports i ampliacions. L'argument i l'objectiu principals de gairebé tots els projectes és convertir-se en el primer port espanyol. Això és un reflex de la competència existent entre els diferents ports que podria derivar en una laxitud de les normes exigibles als vaixells, per manera de captar el major nombre de trànsit possible i, en conseqüència, incrementar la contaminació.

Per al Govern espanyol la protecció davant la contaminació dels espais naturals i de la salut encara és una assignatura pendent ja que no aborda de manera decidida l'eliminació de les substàncies perilloses que prioritzen els principals convenis internacionals i les directives europees.

UN CANVI EN L'OCEÀ, EL CANVI CLIMÀTIC

Durant la segona meitat del segle xx, el nivell del mar va augmentar en el nord de la península entre 2 i 3 mil·límetres l'any i, malgrat que també es registren augments, la tendència observada en el Mediterrani és una mica menor. Les projeccions de pujada del nivell mitjà del mar a la costa, en l'horitzó de l'any 2050, presenten valors mínims de 15 centímetres, en consonància amb els ordres de magnitud assenyalats en el Quart Informe d'Avaluació del Panell Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (IPCC).¹¹

Aquest augment del nivell del mar s'ha constatat arreu de les nostres costes i, si se supera l'augment mínim previst i es compleixen unes previsions més que raonables que apunten als 50 centímetres en el nivell mitjà del mar per a final de segle, moltes zones de la Península se'n veurien afectades. Una pujada del nivell del mar d'aquesta magnitud implicaria greus inundacions o clars retrocessos de la línia de la costa (un metre per a cada centímetre d'ascens del nivell del mar).

Les zones més vulnerables a la pujada del nivell del mar són les platges confinades o rigiditzades, és a dir, les que han estat modificades artificialment amb espigons, ports esportius o urbanitzacions.

© GREENPEACE / Miguel Riopa

Les aus aquàtiques depenen de la bona qualitat dels aiguamolls costaners per a la seva supervivència.

Si es té en compte que cal preveure un retrocés de la línia de la costa d'un metre per cada centímetre que augmenti el nivell del mar, és fàcil deduir que moltes platges de Cantàbria i d'Euskadi, sobretot aquestes platges confinades o rigiditzades, es quedaran sense zones de sorra, amb les repercussions que això té a nivell ecològic, econòmic (pel que fa a afeccions de béns materials i d'infraestructures o repercussions en el sector turístic, per exemple) i socials (desplaçaments de les pesqueries tradicionals).

Pel que fa a la variació en la direcció del flux mitjà d'energia de l'onatge, aspecte que també contribueix al retrocés addicional de les platges, les previsions varien en funció de les característiques de la platja. Es preveu un major impacte en zones com la Costa Brava (Catalunya), les Illes Balears i el sud de les Illes Canàries (llocs on es pot detectar un retrocés de les platges de fins a 70 metres) i en menor mesura (amb un retrocés mitjà de 20 metres) a la resta.

El canvi climàtic tindrà efectes generalitzats a les zones baixes costaneres i als deltes, entre els quals es poden citar el Delta de l'Ebre, el del Llobregat, l'albufera del Mar Menor i la costa de Doñana, així com la resta de platges del Mediterrani.

L'IMPACTE DEL TRÀNSIT MARÍTIM A LES COSTES

Tant el trànsit marítim com les activitats portuàries que requereix aquesta activitat són una font molt important de contaminació ambiental que té grans impactes sobre el medi marí. L'abocament d'hidrocarburs i altres substàncies relacionades amb el seu processat provoquen la contaminació de la costa i dels oceans amb conseqüències sobre la fauna marina i la biodiversitat. Aquesta contaminació ni discrimina ni distingeix quins espais són protegits, i els seus efectes s'estenen com una "taca d'oli".

Aquesta contaminació es deu a l'emissió a l'atmosfera i a l'aigua de substàncies tan danyoses per al medi com el metà o diòxid de carboni, que incideixen sobre el canvi climàtic, o altres de tan perilloses per a la salut humana com els PAH (hidrocarburs aromàtics policíclics), el benzè, els compostos organoclorats i diversos metalls pesants.

El trànsit de vaixells és una de les principals fonts de contaminació per hidrocarburs dels oceans. Aquesta font és la responsable del 37% de la contaminació per hidrocarburs que arriba al mar,¹² que es calcula en 457.000 tones mitjaneres anuals.

Espanya posseeix importants vies mundials de tràfic marítim en les seves costes, el que intensifica la major probabilitat d'abocaments. El 2008 els Dispositius de Separació de Trànsit Marítim d'Espanya van detectar el pas de 190.475 vaixells. El de l'Estret de Gibraltar –la zona de major trànsit marítim d'Espanya– identificà 106.332 vaixells. La segona zona és Fisterra (Finisterre), per on enguany van passar 42.354 bucs.¹³

La contaminació marina per hidrocarburs des dels vaixells es produeix de diferents maneres. D'una banda, existeixen grans abocaments a causa dels accidents de vaixells que transporten fuel. Tanmateix, no cal menysprear els abocaments menors però continuats d'hidrocarburs que es produeixen per fuites, abocaments il·legals o operacions de rutina com la neteja de sentines, que ocorren en alta mar.

© GREENPEACE / Mateo Pérez

El buc Serra Nava, encallat en el Parc Natural de l'Estret.

ELS ABOCAMENTS DE TOTS ELS DIES

Les activitats vinculades amb el tràfic marítim, com el subministrament de combustible o la gestió dels residus que es generen en els vaixells, són fonts potencials de contaminació.

El proveïment de vaixells o *bunkering*, és una maniobra molt arriscada perquè provoca abocaments d'hidrocarburs al mar amb molta freqüència. Generalment, es realitza amb gavarres de mida petita que carreguen menys de 2.000 tones. Tanmateix, a Gibraltar es realitza fins i tot amb vaixells o "gasolineres flotants", que en transporten entre 80.000 i 100.000 tones. Aquesta pràctica implica més probabilitats de contaminació, ja que el nombre de transvasaments necessaris és major i els vaixells carregats de combustible es troben fondejats exposats als embats dels temporals de la badia. La zona on es troben les "gasolineres flotants" és un espai protegit, el LIC Estret Oriental i, en canvi, és on es localitzen les pitjors pràctiques de *bunkering* d'Europa.

Un altre focus de contaminació és a causa dels residus que es produeixen en els vaixells. La gestió d'aquests residus està regulada pel Conveni Internacional MARPOL 73/78 de l'Organització Marítima Internacional. Aquest Conveni requereix que els ports tinguin instal·lacions de recepció d'aquests residus (aigües de sentines, aigües residuals, olis, etc.), per manera que rebin el tractament adequat. Tanmateix, molts vaixells, per evitar pagar les taxes, prefereixen desfer-se d'aquests residus a alta mar.

El Conveni MARPOL estableix uns valors guia per avaluar els residus que s'haurien de generar en cada port, en funció del tràfic que rep. Si volem tenir una aproximació de la quantitat de residus el destí dels quals desconegut –perquè mai no arriben a les instal·lacions de recepció dels ports–, i que probablement són abocats al mar, només cal restar la quantitat real de residus que rep el port.

Segons aquests valors guia, el 2005 els ports espanyols n'haurien d'haver recollit 3,5 milions de tones. La quantitat recollida aproximada va ser del 25%, el que deixa en destí desconegut prop de 2,62 milions de residus olivosos.¹⁴ Cal un esforç per part dels ports espanyols per facilitar la recollida d'aquests residus i adaptar les exigències de les directives europees.

De fet, el desembre de 2008, el Tribunal de Justícia Europeu va condemnar l'Estat espanyol per incomplir la directiva 2000/59/CE, que obliga a l'elaboració, l'aprovació i l'aplicació de plans de recepció i de manipulació de residus en tots els ports espanyols el 2002, cosa que encara no havia acabat el 2008.¹⁵

GRANS EPISODIS DE CONTAMINACIÓ

El més rellevant a Espanya va ser el del *Prestige*, que es va enfonsar després de ser allunyat de la costa i va provocar l'abocament de més de 60.000 tones de fuel pesant i una marea negra de grans dimensions que va deixar enrere milers de quilòmetres de costa afectats, centenars de milers d'aus petrolejades i afeccions a la salut que avui encara romanen.

Tot i que fos determinant l'ordre d'allunyar el vaixell perquè aquest es partís en dos i acabés convertint-se en una catàstrofe ambiental sense precedents a l'Estat espanyol, la jutgessa del cas ha considerat que qui va dictar l'ordre, l'exdirector general de Marina Mercant, no en va ser responsable. Va basar la decisió en un peritatge realitzat per un enginyer naval que durant la crisi del *Prestige* va ser l'assessor del Ministeri de Foment. L'altre perit en el procés i els experts designats per les parts no compartien l'opinió d'aquest enginyer naval.¹⁶

L'actual ministre de Foment, José Blanco, en una entrevista, va dir que imaginava que "quan un tècnic va elaborar aquest informe ho faria amb criteri d'imparcialitat i objectivitat" i que "els ciutadans van determinar clarament la responsabilitat política a les urnes de qui no va ser capaç de gestionar bé aquesta crisi".¹⁷ Aquesta resposta sembla deixar clar que la classe política no sembla disposada a aprendre dels errors del passat.

Mentre es mantingui un sistema judicial desvirtuat i la baixa consciència de responsabilitat dels nostres polítics, les nostres costes sempre seran el referent d'accidents marítims, d'actuacions rutinàries il·legals i d'abocaments contaminants.

2

L'hotel il·legal del Algarrobico, construït a 14 metres de la vora del mar.

© GREENPEACE / Peco Amestres

GREENPEACE HA ANALITZAT 233 ESPAIS PROTEGITS DE LA COSTA, DELS QUALS ALMENYS 120 ESTAN AMENAÇATS, MÉS DE LA MEITAT DELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS DE L'ESTAT.

espais naturals protegits costaners-marítims “parcs de paper”

Greenpeace presenta l'informe *Destrucció a Tota Costa*, una completa radiografia de les amenaces per urbanisme, infraestructures i contaminació, directes i indirectes, als espais naturals protegits (ENP) de la franja costanera. Per a això, s'han analitzat 233 espais protegits, dels quals pel cap baix 120 estan amenaçats, més de la meitat dels ENP de l'Estat. Hi ha camps de golf completament operatius, projectes de centenars d'habitatges, indústries que aboquen les seves aigües residuals o projectes de macroports industrials sobre hàbitats i espècies protegits. Moltes de les àrees protegides no tenen les oportunes eines de planificació i gestió (Pla d'ordenació dels recursos naturals i Pla rector d'ús i gestió, PORN I PRUG respectivament) i dels recursos humans i materials pertinents.¹⁸

Gestors i polítics presumeixen públicament de la quantitat de costa protegida en les seves respectives comunitats autònomes. Pot ser que la declaració de l'espai protegit li

serveixi a una determinada Administració per posar-se medalles sobre la seva aposta pel medi ambient, elaborant fins i tot una normativa regional específica. Però passats els anys, quan descobreixen que aquesta norma és incompatible amb algun projecte de la comunitat, sempre assistim al mateix procés: les administracions intenten saltar-se la norma que elles mateixes van elaborar.

Els casos més greus són, sens dubte, l'elaboració i la promulgació de lleis que serveixen per disminuir nivells de protecció, o directament desprotegir les àrees més desitjables per a usos residencials i la instal·lació d'infraestructures. En són exemples prou evidents la descatalogació de les praderies marines (*sebadales*) de Granadilla (Tenerife) o la retirada de la protecció a una part de l'ENP de Cabo Cope (Múrcia) per construir una macrociutat de vacances. Ambdues actuacions estan pendents de la decisió de la justícia. El terme anglès *paper parks*, “parcs de paper”, defineix perfectament la

situació del nostre litoral, on, en moltes ocasions, la declaració d'un espai natural protegit, només serveix per declarar-lo sobre un mapa, sense mesures de gestió reals per part de les administracions que l'acompanyin.

Una altra forma d'agressió als espais naturals protegits és la formació de cinturons d'edificacions que els asfíen, i anul·len l'existència d'àrees imprescindibles de "pre-parc" (perímetres de protecció) que han d'exercir una funció esmorteïdora i de corredors biològics entre entorns protegits adjacents. L'amenaça és molt greu perquè es tracta de franges de terreny que pràcticament no tenen instruments de protecció.

La descentralització en matèria normativa, de declaració, planificació i de gestió dels ENP és cada vegada més gran, i es tradueix en una complexitat notable per al seguiment de la situació d'aquests territoris en el conjunt de l'Estat espanyol. Existeix un ampli ventall de figures i categories de protecció internacionals, estatals i autonòmiques en la nostra costa.

Greenpeace ha analitzat en el present informe els espais naturals protegits als quals se'ls pugui aplicar la definició internacional d'àrea protegida, que hagin estat objecte de declaració legal i que estiguin integrats en xarxes d'espais naturals protegits corresponents.

Els Espais Naturals Protegits (ENP) analitzats són:

1. RESERVES DE LA BIOSFERA

El 1970 la Unesco va iniciar el projecte "L'home i la biosfera", que tenia com a objectiu conciliar la mentalitat i l'ús dels recursos naturals, en què esbossava el concepte actual de desenvolupament sostenible. Per fer-ho se seleccionarien àrees geogràfiques representatives dels diferents hàbitats del planeta, tant d'ecosistemes terrestres com marítims. Aquestes àrees es coneixen com a Reserves de Biosfera.

Encara que aquestes Reserves estan reconegudes internacionalment, no estan protegides per cap tractat internacional, no porten aparellades mesures de gestió associades i no compten amb òrgans de gestió propis. Suposadament, pretenen promoure les relacions harmonioses de l'ésser humà amb el seu entorn, tot aplicant-hi el desenvolupament sostenible, però aquest informe mostra diversos exemples de plans urbanístics, processos de contaminació i infraestructures molt allunyades d'aquest pretès equilibri entre home i natura.

2. ESPAIS DE LA XARXA NATURA 2000 EUROPEA

Formada per les zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA; derivades de la Directiva 79/409/CEE del Consell, de 21 de maig, relativa a la Conservació de les aus silvestres), les zones d'especial conservació (ZEC) i els llocs d'importància comunitària (LIC) fins a la seva transformació en ZEC quan s'elaboren plans de gestió (ambdues derivades de la Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig, relativa a la Conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i la flora silvestres). És la xarxa d'espais protegits més extensa de tot l'Estat. No totes les comunitats autònomes estan abordant el procés de declaració de la Xarxa Natura 2000 de la mateixa manera. Algunes consideren els llocs Natura 2000 com a espais naturals protegits en les seves lleis autonòmiques, i en creen figures específiques (Andalusia, Cantàbria, Galícia), d'altres els consideren ENP però no creen figures noves sinó que els integren en el seu sistema d'espais protegits sota figures preexistents (Catalunya, als PEIN), i encara d'altres els donen un tractament legal diferent al d'espai natural protegit (Illes Balears). Finalment, algunes comunitats autònomes no han actualitzat encara les seves lleis bàsiques, ni n'han definit categories de manera expressa.¹⁹

La inclusió d'un territori a la Xarxa Natura 2000 implica el compromís de les administracions públiques de complir les obligacions derivades de les respectives directives, entre elles (Article 45 de la Llei 42/2007):

- Els espais de la Xarxa Natura 2000 hauran de comptar amb plans o instruments de gestió adequats on s'especifiquin els objectius de conservació i les mesures proposades per mantenir els indrets en un estat de conservació favorable.
- Els espais de la Xarxa Natura 2000 hauran de comptar amb mesures reglamentàries apropiades, administratives o contractuals.
- Qualsevol pla, programa o projecte que afecti aquests espais haurà de comptar amb una avaluació de les seves repercussions en l'indret.
- Les comunitats autònomes hauran de posar en marxa mecanismes de vigilància i seguiment.

Pel que fa els espais annexos a la Xarxa Natura 2000, l'Article 45 de la Directiva Hàbitats és molt clar sobre les mesures de conservació de la Xarxa:

“Qualsevol pla, programa o projecte que, sense tenir relació directa amb la gestió del lloc o sense ser-li necessari, pugui afectar de forma apreciable els citats llocs, ja sigui individualment o en combinació amb altres plans o projectes, se sotmetrà a una adequada avaluació de les seves repercussions en el lloc, que es realitzarà d'acord amb les normes que siguin d'aplicació, d'acord amb el que estableix la legislació bàsica estatal i les normes addicionals de protecció dictades per les comunitats autònomes, tenint en compte els objectius de conservació d'aquest lloc.”

3. AIGUAMOLLS D'IMPORTÀNCIA INTERNACIONAL, RAMSAR

La Convenció relativa als aiguamolls d'importància internacional especialment com a hàbitat d'aus aquàtiques, coneguda en forma abreujada com a Conveni de Ramsar, va ser signada a la ciutat de Ramsar (Iran) el 2 de febrer de 1971 i va entrar en vigor el 1975. El seu principal objectiu és “la conservació i l'ús racional dels aiguamolls mitjançant accions locals, regionals i nacionals i gràcies a la cooperació internacional, com a contribució a l'assoliment d'un desenvolupament sostenible a tot el món”. Per si mateixos, els aiguamolls no porten mesures de gestió aparellades, però sí que es protegeixen sota la Directiva Marc d'Aigües, que és la norma legal europea per protegir i unificar totes les actuacions en matèria de gestió d'aigües a la Unió Europea.

D'acord amb la Directiva Marc d'Aigües, seran zones protegides les zones humides d'importància internacional incloses en la Llista del Conveni de Ramsar, així com les zones humides incloses en l'Inventari Nacional de zones humides d'acord amb el Reial Decret 435/2004, de 12 de març, pel qual es regula l'Inventari nacional de zones humides.

Aquesta protecció implica objectius mediambientals molt clars i l'Estat ha d'aplicar totes les mesures necessàries per prevenir el deteriorament de totes les masses d'aigües.

4. ESPAIS PROTEGITS PER LA LLEI 42/2007, DE 13 DE DESEMBRE, DEL PATRIMONI NATURAL I DE LA BIODIVERSITAT

Engloba les diferents categories legals de protecció utilitzades en les diverses legislacions autonòmiques i que, basades en la classificació establerta en l'Article 29 de la Llei 42/2007, inclouen diverses categories com els parcs naturals, reserves naturals, monuments naturals o paisatges protegits amb el objectiu de permetre l'anàlisi global de les amenaces sobre el conjunt d'espais naturals protegits (ENP) de l'Estat.

Aquesta Llei sanciona administrativament i sense perjudici del que disposi al respecte les legislacions autonòmiques de protecció de la natura, des de la utilització de productes químics, la realització d'abocaments o vessament de residus que alterin les condicions dels ecosistemes, fins a la destrucció o deteriorament significatiu dels components dels hàbitats prioritaris d'interès comunitari per destrucció directa a mans del formigó i del maó. Les multes econòmiques poden arribar fins als dos milions d'euros.

a dalt_ Les dunes costaneres alberguen nombrosos endemismes vegetals.

a baix_ El delta de l'Ebre és el major sistema deltaic del país.

3

DESTRUCCIÓ SENSE RESERVES

Façana litoral de l'ENP del Garraf.

© GREENPEACE / GL Barcelona

EL 93% DELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS DE LA COSTA DE CATALUNYA ES CONCENTREN EN NOMÉS DOS PUNTS: LES COMARQUES GIRONINES (50%) I L'ENTORN DEL DELTA DE L'EBRE (43%).

catalunya

Catalunya, amb 547 quilòmetres de costa, és la comunitat autònoma amb més litoral protegit, 316 km, és a dir, un 57,8%.²⁰ Una xifra que podria indicar que la costa catalana està fora del perill de la degradació ocasionada per l'activitat humana. Però és precisament a Catalunya on els números no quadren, ja que l'elevat percentatge de protecció topa amb una altra realitat: el 46,5% del litoral català es troba ja urbanitzat, l'índex més alt de la costa peninsular.²¹ L'explicació a aquesta paradoxa es troba en el fet que els espais naturals protegits es concentren en només dos punts, les comarques gironines (amb el 50%) i l'entorn del Delta de l'Ebre (amb el 43%).

EL PLA COSTANER

El Pla director urbanístic del sistema costaner (PDUSC) és un instrument de planejament urbanístic supramunicipal que pretén ordenar la franja litoral i impedir l'edificació dels primers 500 metres des de la riba del mar.

Un Pla que va ser aprovat el 2005²² i que va arribar tard, si es tenen en compte certs fets. Així, per exemple, les comarques de Barcelona i el Baix Penedès ja havien consolidat o urbanitzat el 100% del seu front litoral; les de Tarragona i el Baix Camp tenien més d'un 40% del seu sòl classificat com a urbanitzable; i a la demarcació de Girona, el 50% de la costa es trobava ocupada per habitatges. En altres casos on la situació era millor, com a les Terres de l'Ebre (amb més del 83% de la seva costa lliure d'edificacions), van veure com el 2008,²³ malgrat el PDUSC, al municipi de Deltebre es disparava el nombre de llicències per a nous habitatges (725 nous pisos al Parc Natural del Delta de l'Ebre).

Aquesta deteriorada situació està directament relacionada amb el turisme residencial, ja que en 39 dels 75 municipis costaners, els habitatges principals o primeres residències no assoleixen el 50% del total (18 municipis a la Costa Brava, 17 a la costa de Tarragona, 3 al Maresme i 1 localitat al Garraf).

La situació del litoral català és, per tant, alarmant i més si es té en compte que continua l'assetjament al poc territori costaner no urbanitzat que queda a la franja immediatament contigua als 500 metres.

MÉS PORTS

Catalunya compta amb 30.254 amarradors, la xifra més elevada de tot l'Estat. El 2007 va patir una caiguda en el nombre de matriculacions d'embarcacions d'esbarjo del 20,9%.²⁴ Però no només això: de les 65.000 embarcacions registrades a Catalunya, unes 1.300 (el 2% del total) entren en desús cada any. A més a més, la crisi econòmica fa augmentar el fenomen de l'abandó d'embarcacions a la Mediterrània, on cada any se n'arracona unes 120.000.²⁵ És a dir, no solament es venen menys embarcacions sinó que moltes són abandonades davant la impossibilitat de pagar-ne les despeses.

Però la Generalitat, sense atendre aquestes xifres, farà una inversió de 45 milions d'euros en quatre anys (Pla d'inversions 2009-2012) per millorar les infraestructures de la Costa Brava.²⁶ Encara que aquest Pla de Ports no pretén realitzar grans projectes en els ports esportius, perquè considera que l'oferta és suficient, planteja realitzar multitud d'obres. Així, al port de Blanes s'hi vol construir un nou dic exterior, al de l'Estartit una nova dàrsena esportiva i una segona fase del passeig marítim, al de Port de la Selva s'hi vol allargar i millorar el dic de refugi, a Roses es construirà un nou passeig marítim i, finalment, a Palamós s'hi consolidarà el moll comercial perquè es converteixi en un port d'hivern per a grans embarcacions.

© GREENPEACE / Pedro Armestre

Façana de formigó i completament artificial de la ciutat de Barcelona.

La contaminació en la llera del riu Besòs al seu pas per la incineradora de Sant Adrià del Besòs, prop de Barcelona, impacta greument sobre els éssers vius.

RESERVA MARINA A LES ILLES FORMIGUES

El 2005 Greenpeace, la Càtedra d'Estudis Marítims de la Universitat de Girona, la Confraria de Pescadors de Palamós i l'Ajunta-ment d'aquesta ciutat reclamaven la creació d'una Reserva Marina d'Interès Pesquer a les Illes Formigues. Aquesta reserva haurà de servir per reduir les pressions sobre la zona (pressió de vaixells d'esbarjo, submarinistes i altres usuaris del medi marí, així com algunes incursions d'arrossegadors) a favor de la recuperació de les poblacions de peixos, la protecció de l'ecosistema marí i la pesca artesanal.

Des de principis de 2009, el Ministeri de Medi Ambient està realitzant els estudis previs preceptius i necessaris per a la seva creació. En principi, s'està dissenyant la reserva des del límit municipal de Calella de Palafrugell i de Begur pel nord i el límit municipal entre Palamós i Platja d'Aro pel sud, seguint en el mar la isòbata dels 50 metres aproximadament. Greenpeace espera que sigui una realitat quan acabi 2009.

EL DESENVOLUPAMENT INDUSTRIAL: CONTAMINACIÓ A TOTA COSTA

A Catalunya hi ha molts focus de contaminació de les aigües costaneres i dels espais naturals protegits (ENP). La ramaderia i l'agricultura comporten l'alliberament al medi de substàncies que deterioren la qualitat de les aigües i provoquen l'eutrofització d'algunes masses d'aigua. Segons dades de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), l'agricultura que implica l'ús excessiu de fertilitzants i plaguicides contamina el 44,1% de les aigües costaneres.²⁷

El tràfic marítim i les activitats portuàries són també en l'origen de la contaminació. En aquest sentit, destaquen els ports de Barcelona i de Tarragona. Si bé el port barceloní és el que més vaixells rep durant l'any, és el de Tarragona el de major trànsit de productes petrolers de Catalunya,²⁸ per la presència de dues refineries en aquesta ciutat. També, Tarragona és el punt de la costa mediterrània peninsular on es troben, acumulades en els musclos, les concentracions més altes d'hidrocarburs aromàtics policíclics (PAH), un potent contaminant amb perillosos efectes sobre la salut.²⁹

L'activitat industrial allibera substàncies contaminants al medi marí, que viatgen a través dels rius o són abocades directament al mar a través dels emissors submarins. A Catalunya, cal destacar la presència d'una indústria química molt contaminant, la del clor. Amb tres fàbriques, és la comunitat autònoma on més s'ha estès aquest procés de producció. La zones costaneres més afectades per aquesta indústria són el Delta del Llobregat, al litoral de la ciutat de Tarragona i el Delta de l'Ebre. És en aquestes àrees on l'Institut Español de Oceanografia ha detectat els nivells més alts de tota la costa mediterrània d'acumulació de compostos organoclorats en musclos: bifenils policlorats (PCB), DDT, hexaclorociclohexà (HCH) i hexaclorobenzè (HCB).³⁰ Una herència d'un desenvolupament industrial que ha deixat de banda la protecció dels espais naturals.

IRREGULARITATS URBANÍSTIQUES ALS TRIBUNALS 2008-2009

Comarques de Girona **Palau-saverdera. Alt Empordà**

L'Ajuntament d'aquesta localitat ha acatat finalment la sentència de 2006 que declarava il·legal la **urbanització Sun Village**, un complex d'apartaments fet en sòls només aptes per construir-hi un hotel.

Comarques de Tarragona **Port Tarraco. Marina d'hivern.**

Una sentència del TSJC ratifica la il·legalitat dels sis edificis de la marina de Tarragona, un port per a embarcacions de luxe. Cap d'ells no té llicència d'obres prèvia a la construcció. El Tribunal obliga a la seva demolició.

Comarques de Tarragona **Tarragona. Fortí de la Reina**

Després de 19 anys de lluita als tribunals, a finals de 2008 es feia efectiva la sentència del TSJC, ratificada pel Tribunal Suprem, en la qual s'invalidava la llicència d'obres atorgada per l'Ajuntament el 1989 al restaurant construït al Fortí de la Reina, al costat de la platja del Miracle, en una àrea classificada com a zona verda.

esquerra_ Diversos hotels, camping i restaurants se situen en ple ENP del Delta de l'Ebre.

centre_ Habitatge a la platja de Conftera (Cadaqués).

dreta_ Paisatge típic de la Costa Brava, amb penya-segats i pinedes envaïdes per habitatges.

DESTRUCCIÓ SENSE RESERVES

COMARQUES DE GIRONA

CAP DE CREUS

Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPIS: Port de la Selva, Cadaqués i Roses

El creixement urbanístic desmesurat ofega l'entorn del Cap de Creus. Aquest indret és l'extrem peninsular més oriental, i es caracteritza per un medi terrestre dividit en tres paratges naturals d'interès nacional (PNIN). La singularitat biogeogràfica d'aquest entorn ofereix el marc adequat per a la distribució d'una flora i fauna valuoses en què destaquen espècies amenaçades com la tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*).

L'Associació Salvem l'Empordà³¹ ha denunciat que el municipi de Cadaqués ha previst un creixement urbanístic desmesurat, tot i que el Pla director urbanístic del Sistema Costaner el restringeix tímidament. El vigent Pla general de 1986 pretén elevar de 2.600 a 16.000 habitatges la població, malgrat els esforços de l'actual batllia per frenar-ne els projectes.

També, Roses està revisant el planejament urbanístic i preveu el creixement de 3.000 nous habitatges. A més, continua endavant el projecte d'ampliació del seu polígon industrial en el corredor ecològic que connecta el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus. El Pla parcial del sector industrial ocuparà una superfície artificial de 187.000 m², i per compensar la destrucció de terreny natural es construiran parcs i jardins.³²

AIGUAMOLLS DE L'ALT EMPORDÀ

Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPI: Castelló d'Empúries

Aquest espai protegit és un dels aiguamolls més importants de Catalunya, de gran interès botànic i zoològic. Els aiguamolls, que ocupaven tota la façana litoral del golf de Roses i del Baix Ter, han anat desapareixent per l'expansió de l'agricultura, la ramaderia i l'urbanisme.

Des de fa temps, la Fiscalia de Girona té paralitzades una sèrie de denúncies contra els propietaris d'habitatges il·legals al Parc Natural.³³ La majoria de les edificacions es troben a la platja de la Robina.

En tot l'entorn l'assetjament al Parc és el de les petites casetes o cases d'arreu que després es converteixen en xalets amb instal·lació d'aigua i llum. Encara que l'Ajuntament ha reiterat públicament en diverses ocasions el seu rebuig a aquests habitatges il·legals, el mateix consistori pretén requalificar el 23% del sòl no urbanitzable (246 hectàrees) amb un Pla d'ordenació urbanístic municipal, que afegirà més pressió sobre el Parc Natural,³⁴ ja que preveu un creixement de 3.700 nous habitatges.³⁵

L'Associació Salvem l'Empordà va denunciar l'any 2005 que Castelló d'Empúries té construïts 13.500 habitatges, dels quals 2.300 són principals, 6.000 corresponen a segones residències i 5.200 estan buits. Per tant, no existeix justificació creïble per al creixement que pretén la localitat més enllà de l'especulació urbanística.

MONTGRÍ-ILLES MEDES-BAIX TER

Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPIS: l'Escala, Torroella de Montgrí i Pals

Aquest ampli ENP recull el corredor ecològic que conformen les illes Medes amb la desembocadura del Baix Ter fins al cap de Begur. A la costa hi ha presència de llacunes litorals i dunes que proporcionen l'espai adequat per a la presència abundant d'aus. La varietat d'ambients de les Medes i l'extraordinària biodiversitat de les aigües que envolten aquest petit arxipèlag, situat a menys de 2 km del poble de l'Estartit, afaïçonen un dels espais més emblemàtics de la Mediterrània.

Tot i la vàlua d'aquest entorn, fins ara ha estat gestionat com si es tractés d'espais aïllats, encara que el juliol de 2008 la Generalitat va anunciar la protecció de tot el conjunt com a Parc Natural. Una decisió necessària però que no recull funcionalment tota la unitat ecològica³⁶ i on, malgrat el grau de protecció, es produeixen greus afeccions ambientals.

Un dels projectes que afecten aquesta àrea protegida és la construcció d'un centre de tecnificació d'esquí nàutic, impulsat per la Federació Catalana d'aquest

© GREENPEACE / Mario Gómez

Xalets de luxe a la vora del mar a Cadaqués.

esport a la zona de Mas Carles, a Pals.³⁷ En l'execució del projecte es preveu l'excavació del terreny per a la creació d'una làmina d'aigua artificial de 8 hectàrees en una de les zones de millor qualitat agrícola del Baix Ter, en l'actualitat destinada al cultiu d'arròs i catalogada com d'especial protecció dins del planejament urbanístic de Pals.³⁸

COMARQUES DE BARCELONA

COSTES DEL MARESME

Lloc d'importància comunitària

MUNICIPIIS: Caldes d'Estrac, Sant Vicenç de Montalt, Sant Andreu de Llavaneres, Mataró i Cabrera de Mar

El medi marí del Maresme, malgrat la intensa activitat humana que ha urbanitzat la línia de costa i contaminat les seves aigües, encara manté una elevada productivitat pesquera, principalment associada als bancs de sorra submergits on hi ha les praderies de fanerògames marines.

Malgrat el seu valor ambiental únic, aquest entorn sorrenc submergit és un jaciment important d'àrids per al seu dragatge i la infructuosa regeneració artificial de les platges circumdants de forma periòdica. A causa de la intensa modificació i artificialització del front litoral situat al nord de Barcelona, amb dics i passeigs marítims, els temporals de llevant (el 70% dels quals afecten el Maresme)³⁹ cada any assoten amb més duresa aquesta costa, que en haver perdut les seves defenses naturals pateix greus destrosses a les seves platges, que són "reparades" temporalment amb l'aportació artificial d'àrids.

La Direcció General de Sostenibilitat de la Costa del Ministeri de Medi Ambient ha emprès en l'últim any obres en sis platges, amb un pressupost de 30 milions d'euros i on s'han abocat un total d'1.145.000 m³ de sorra.⁴⁰

La primera regeneració de la platja de Mongat-Masnou es va realitzar el 1986 i des de llavors les confraries de pescadors reconeixen que l'ecosistema bentònic que existia en els colls (banc pesquer al capdavant de la platja del Masnou) es troba per sota dels nivells normals de biomassa que existien abans del dragatge. Han passat 23 anys i el substrat d'aquesta àrea marina continua sense ser apte per a la vida de nombroses espècies de peixos, mol·luscs, algues i altres invertebrats marins.⁴¹ Un exemple clar de la inutilitat d'aquesta mesura és la darrera regeneració artificial realitzada a Cabrera de Mar el 2005: s'hi van invertir 6,4 milions d'euros i s'hi van emprar un milió de metres cúbics de sorra per intentar recuperar l'aspecte original de la platja. Malgrat tota la inversió, l'hivern de 2008 la platja havia desaparegut novament.

Les conseqüències d'aquestes regeneracions són tant ambientals com econòmiques. Els pescadors artesanals (xarxaires, petxinaires i palangrers) del Maresme es veuen seriosament perjudicats, ja que els seus caladors queden molt afectats. Aquest desequilibri en la dinàmica litoral també té els seus efectes ambientals al sud del Maresme. Així, per exemple, el farcit constant de les platges d'Arenys i Mataró provoca que el mar desplaci aquests sediments afegits artificialment cap al sud. D'aquesta manera, s'altera el fons marí de Badalona i s'enterren les praderies de fanerògames amb sediments, cosa que ha provocat que des de fa dos anys no s'hagi tornat a veure un sol exemplar de l'amençat cavallet de mar.⁴²

© GREENPEACE / GL Barcelona

Respirador d'un subministrament en la platja del Delta del Llobregat.

DELTA DEL LLOBREGAT

Reserva Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPIS: el Prat de Llobregat, Viladecans i Gavà

Aquests espais naturals es troben ofegats per tot el desenvolupament d'infraestructures que els envolten i que són focus importants de contaminació: l'aeroport del Prat, el port de Barcelona i els nombrosos polígons industrials presents. A tot això cal afegir-hi la contaminació de les aigües que alimenten els aiguamolls d'aquesta zona protegida. Els estanys de la Ricarda i del Remolar són ecosistemes dependents de les masses d'aigua subterrània contaminada per metalls pesants i compostos organoclorats.⁴³

El Delta del Llobregat és una massa d'aigua molt modificada, segons els criteris que estableix la Directiva marc d'aigües, amb pressions significatives i amb un elevat risc d'incompliment d'aquesta normativa europea.⁴⁴

El riu Llobregat, i la seva desembocadura, es troben en un estat de degradació elevat. una de les raons és que hi aboquen llurs aigües residuals importants centres productius del sector químic (com Martorell) i de la metal·lúrgia (com Castellbisbal). Entre els abocaments més contaminants hi figuren els de la indústria química, molt agressius per al medi marí per la seva lenta degradació ambiental, la capacitat que tenen d'acumular-se en els teixits dels éssers vius i per la seva toxicitat.⁴⁵ De fet, els nivells de substàncies tòxiques detectats en les aigües del Llobregat són molt elevats i en moltes ocasions han superat els límits establerts en diferents directives europees. Aquest és el cas de diversos metalls pesants –níquel i mercuri–, que són els que més sovint s'ha detectat que depassaven els valors límit. També se superen habitualment al Llobregat els nivells límit de compostos orgànics halogenats, en ocasions fins més de vint vegades.⁴⁶

En les anàlisis realitzades per l'Institut Español de Oceanografía sobre els continguts de substàncies contaminants en musclos, es va detectar que la zona de Barcelona en contenia nivells molt elevats de bastants, fins al punt de

detectar-hi els nivells més alts del Mediterrani pel que fa a bifenils policlorats (PCB) i DDT. En el cas dels PCB, les xifres eren gairebé set vegades més elevades que el valor per sobre del qual hi ha efectes adversos rellevants sobre els organismes marins.⁴⁷

Les pressions que pateix aquest espai protegit són immenses, malgrat el seu gran valor ambiental. I això és un fet que comparteix l'Agència Catalana de l'Aigua: "La desembocadura del Llobregat és un punt altament significatiu per les seves característiques úniques en relació als espais fluvials [...], per l'extraordinària potencialitat del seu valor ecològic, per l'estat de degradació que ofereix i per les alteracions previstes de realitzar" (en referència a les ampliacions del port i de l'aeroport i al ja executat desviament del curs del Llobregat).⁴⁸

Aiguamoll envaït per habitatges a Torredembarra.

COSTES DEL GARRAF

Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPIS: Gavà, Castelldefels, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Cubelles i Cunit

En aquest front costaner destaca la presència d'importants hàbitats, com les praderies de *Posidonia oceanica* i les espècies marines que acompanyen aquests boscos submergits. Aquest ENP, que ocupa una àrea marina de 265,761 km², és un espai fonamental de cria i refugi de peixos que constitueix la base d'alimentació de molts ocells, motiu pel qual va ser declarat també Zona d'especial protecció per a les aus.

Tanmateix, són diversos els impactes que afecten la seva diversitat ambiental: l'urbanisme, la construcció d'infraestructures portuàries i la contaminació, aquesta última sobretot provinent del riu Llobregat (vegeu: *Espai natural protegit del Delta del Llobregat*).

El municipi de Gavà, al nord de l'ENP, contempla un pla urbanístic que pretén acabar amb el poc espai verge del litoral. El Pla de desenvolupament urbanístic de Ponent, que limita amb Castelldefels, pretén crear tres barris amb més de 5.000 nous habitatges⁴⁹ i amb una inversió de 216 milions d'euros. D'aquest total, 32 milions estan destinats a la compra de terrenys al Paratge Natural de Ponent, part del qual és un bosc que actua de connector ecològic entre el Parc Natural del Garraf, al delta del Llobregat, i el mar. En aquest espai hi ha els emblemàtics turons del Calamot i del Caçagats. Per accedir a la nova urbanització es va dissenyar una carretera de circumval·lació del casc urbà que no s'ajustava al planejament urbanístic i que va ser anul·lada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya el 2003.⁵⁰ A la zona del llevant es projecta la urbanització Llevant-Mar amb la construcció de 237 habitatges i un hotel en els pròxims dos anys, en una zona molt propera a l'aeroport i que inclou la prolongació en 500 metres del passeig marítim.⁵¹

Aquest espai ha sofert les recents obres del port Ginesta, situat entre Castelldefels i Sitges. L'actual marina ha estat amplificada cap al sud amb la creació de 404 nous amarradors, amb un pressupost de 11,2 milions d'euros. D'aquesta manera, s'ha augmentat en un 50% la capacitat d'amarratge i, per tant, la pressió de les embarcacions a l'espai natural circumdant.⁵²

A aquestes pressions existents cal sumar-hi el projecte a l'extrem sud, a Cubelles, on el Grup Marítim Metropolità SL, ha obtingut l'autorització ambiental de la Generalitat per a la construcció de 553 amarradors en una nova dàrsena esportiva de l'actual port i que ocuparà 64.418 m² en terra i 74.040 m² en mar.⁵³

Urbanització al Delta de l'Ebre sobre zona inundable.

El desenvolupament industrial i la gestió de residus a la zona del Garraf suposa una font de contaminació per a aquest ENP. D'una banda, el ja clausurat abocador del Garraf, que va rebre les escombraries de Barcelona durant 32 anys, al costat de la mala impermeabilització de la cubeta, ha derivat en la contaminació de les aigües subterrànies. L'acumulació de residus que encara són actius i contaminants i la mala situació de l'abocador, en una zona càrstica, han forçat que es mantingui el seu control durant 30 anys més.⁵⁴ La surgència marina de la Falconera és el principal riu subterrani que hi desguassa les aigües, que s'infilten fins a un punt de la costa proper al petit nucli de Garraf.⁵⁵

En aquesta mateixa zona hi ha una planta cimentera (Uniland, a Vallcarca) que crema residus. Aquesta pràctica augmenta el potencial contaminant d'aquestes instal·lacions quan utilitzen combustibles convencionals. L'emissió de partícules en aquesta cimentera és molt preocupant perquè emet substàncies tòxiques més perilloses per a la salut humana.⁵⁶

La desembocadura del Foix està catalogada a la Xarxa Natura 2000 sota el nom de Serra dels litorals centrals. A més, des de setembre de 2006 està considerada lloc d'importància comunicaria (LIC) i zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA). També, el delta del riu Foix presenta contaminació de les aigües subterrànies per metalls pesants. Aquesta contaminació prové de la superposició de dos efectes: la pol·lució provinent de l'abocament i incineració de residus d'indústries de la zona i l'aportació de metalls associats al procés d'intrusió marina que deteriora irreversiblement la qualitat de les aigües dolces.

Aquesta zona ha servit durant llargs períodes de temps d'abocador incontrolat de residus, tant de caràcter urbà com industrial. Les deixalles abocades semblen procedir en gran mesura d'indústries locals: runes d'obres, incineració de tèxtils, plàstics, cablejat, etc.⁵⁷ De fet, la qualitat biològica de la aigües en el tram baix del Foix és considerada pèssima, amb valors propis d'aigües molt contaminades,⁵⁸ per l'increment dels nuclis urbans i de la indústria.

En les anàlisis sobre els continguts de substàncies contaminants en musclos, realitzades per l'Institut Espanyol de Oceanografia a la zona de Vallcarca, es van detectar nivells alts d'algunes substàncies organoclorades com PCB, hexaclorobenzè (HCB) i hexaclorociclohexà (HCH). Respecte dels PCB, els nivells duplicaven el valor per sobre del qual es considera que existeixen efectes adversos rellevants sobre els organismes marins. Els nivells d'HCH eren els més alts de tota la costa mediterrània.⁵⁹

A més a més, la desembocadura del Foix pateix contaminació per aigües residuals quan l'estació de bombament de la depuradora de Cubelles no pot assumir el cabal que li arriba, ja sigui per una avaria, o per una aturada de les bombes.⁶⁰

COMARQUES DE TARRAGONA

LITORAL TARRAGONÍ

Espai d'interès natural i lloc d'importància comunitària

MUNICIPIS: Torredembarra, Altafulla i Tarragona

Pràcticament tot el litoral del municipi de Torredembarra està ocupat per aquest espai pertanyent a la Xarxa Natura 2000, que distingeix els espais més valuosos d'Europa. Hi destaca l'espai d'interès natural de la platja de Torredembarra i Creixell, també conegut amb el nom dels Muntanyans, de 65 hectàrees

Diverses infraestructures i un hotel en el ENP de la costa del Garraf.

d'extensió, que comprèn una platja natural, amb dunes i aiguamolls. Es tracta d'un dels pocs llocs verges de la costa catalana que conserva la sorra natural, gràcies també a la preservació de les praderies de posidònia en el seu llit marí. La progressiva desaparició d'altres espais naturals de característiques similars de la costa catalana ha convertit els Muntanyans en una important zona de descans per les aus migratòries, amb presència d'espècies limícoles i marines.⁶¹

Juntament amb aquest valuós indret està projectada la urbanització Els Muntanyans II, que planeja la construcció de 560 habitatges que ocuparan una extensió de 173.900 m², al final del torrent de Gibert on ja s'han construït carrers, voreres i un canal amb blocs de dic sense la prèvia autorització d'obres per part de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) i que suposaria un deteriorament irreversible en una zona protegida.

El projecte data de 2001, quan va ser aprovat per l'Ajuntament de Torredembarra el Pla parcial Platja de Torredembarra 4b Muntanyans II. La urbanització està impulsada per la promotora Vegas del Guadaira, i va ser paralitzada per la Comissió Territorial d'Urbanisme de Tarragona el 2004,⁶² però després del recurs de la promotora, la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat va aprovar el pla el 2006, encara que va reduir la superfície edificable a 10.000 m².

A l'impacte ambiental s'hi suma el perill d'assentar habitatges en una zona que l'Agència Catalana de l'Aigua va qualificar com d'alt risc d'inundacions.⁶³ En un informe de la Direcció General de Costes del Ministeri de Medi Ambient de 2001, es proposava la recuperació dels terrenys per al domini públic marítim terrestre. Encara que l'abril de 2006 l'exministra de Medi Ambient, Cristina Narbona, va anunciar la compra de 26.000 m² en aquesta zona, la proposta ministerial no incloïa les finques inundables dels Muntanyans propietat de Vegas del Guadaira.

Davant d'aquesta política de fets consumats, un ciutadà de Torredembarra ha interposat una querrela criminal contra dos exalcaldes i contra la Promotora Vicsan per destrucció d'una zona humida. A més, la Plataforma Salvem els Muntanyans ha interposat dos contenciosos administratius, un contra la resolució del conseller de Política Territorial, Joaquim Nadal, i un altre contra l'aprovació del Pla urbanístic de Torredembarra. Els denunciants han posat de manifest que ni en el Pla parcial dels Muntanyans I ni en el dels Muntanyans II, existeix avaluació d'impacte ambiental, malgrat estar tots dos a menys de 50 metres de l'espai protegit de la Xarxa Natura 2000.

La relativa proximitat del port de Tarragona, les refineries de Repsol i Asesa, juntament amb la potent indústria química d'aquesta zona, són una font de contaminació rellevant. Les empreses que aboquen les aigües contaminades directament al mar són Asesa, Repsol (amb dos emissaris), Basf (amb dos emissaris), Clariant, Bayer, Solvay, Aiscondel i Aragonesas. Per exemple, només Repsol aboca al mar cada any prop de 1.800 quilos de cianurs, 2.500 quilos de fenols i més de 2.000 de zenc, entre d'altres substàncies. En el cas d'Aragonesas, entre d'altres substàncies, envia al mar 11.600 quilos de compostos orgànics halogenats i 16.000 tones de clorurs.⁶⁴ Això dona una idea del potencial contaminant del sector químic i petroquímic instal·lat a Tarragona. La pol·lució industrial de Tarragona ha afectat diferents masses d'aigua de rius, com el Francolí, d'aigües subterrànies i d'aigües costaneres.⁶⁵

El port de Tarragona, amb un intens trànsit marítim, també és una font de contaminació important. El tràfic de productes petrolers en aquest port és el tercer de l'Estat, amb 18,5 milions de tones d'hidrocarburs.⁶⁶ Les substàncies contaminants que es deriven del trànsit marítim i de les activitats portuàries són principalment hidrocarburs aromàtics policíclics (PAH), metalls pesants i olis.

En les anàlisis sobre els continguts de substàncies contaminants en musclos realitzades per l'Institut Español de Oceanografía a Tarragona es van detectar nivells alts d'algunes substàncies organoclorades, com PCB, que duplicaven el valor sobre el qual es considera que existeixen efectes adversos rellevants sobre els organismes marins.⁶⁷ També, es van detectar concentracions elevades de hexaclorociclohexà (HCH), hexaclorobenzè (HCB) i els percentatges de PAH més elevats de la costa mediterrània.

DELTA DE L'EBRE

Aiguamoll d'importància internacional, Parc Natural, Reserva Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus

MUNICIPIS: l'Ampolla, Deltebre, Sant Jaume d'Enveja, Amposta, Sant Carles de la Ràpita i Alcanar

El Delta de l'Ebre és la zona humida més gran de Catalunya i una de les més importants de l'Europa occidental, només darrere del Parc Regional de la Camarga a la Provença i del Parc Nacional de Doñana, a Huelva. Entre la fauna present destaquen el musclo d'aigua dolça, la granota verda, peixos com l'esturió, la llampresa i la saboga, i escassos exemplars de llúdriga.

La importància d'aus en aquest entorn és immensa; hi destaca la presència del bitó, del martinet ros i l'esplugabou, la garsa de mar, l'agró roig, la gavina corsa (la major colònia del món), el xibec, el curroc, el flamenc, el corb marí gros i diverses espècies de xatrac. Aquestes són algunes de les més de 300 espècies que s'han observat en l'àrea. El delta s'estén al llarg de 320 km², el 20% dels quals són àrees naturals i un 70% és superfície cultivable. A poc a poc, però, va augmentant la superfície urbana en un espai on viuen 50.000 persones.⁶⁸

Les instal·lacions de grans preses hidroelèctriques aigües amunt de l'Ebre (Mequinensa, Riba-roja d'Ebre, Flix, etc.) han frenat el creixement del delta. L'erosió marina és més activa que la taxa de deposició de sediments arrossegats pel riu, amb què es contribueix al retrocés del delta.

A aquest problema hi cal afegir el de l'enfonsament del propi delta. Segons alerta l'Observatori del Risc de Catalunya basant-se en els resultats del Panell Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (IPCC), la meitat del delta podria quedar submergit a mitjans segle (2045) si la pujada del nivell del mar arriba als

50 centímetres estimats per a la Mediterrània a conseqüència del canvi climàtic.⁶⁹

Les Terres de l'Ebre han experimentat un fort creixement urbanístic en els darrers anys. La seva economia s'ha incrementat un 11,9% entre 2000 i 2006, xifra que representa més del doble del creixement global del país, mentre que la seva població ha augmentat en més de 27.000 persones.⁷⁰ Com a exemple de la desnaturalització de l'entorn, a Sant Jaume d'Enveja, la degradació del bosc de ribera i l'increment de la navegació fluvial li han costat a l'Ajuntament 4,4 milions d'euros.⁷¹

Aquesta zona també pateix un important impacte del trànsit marítim i hi ha trobat fins a 188 amarradors o embarcadors il·legals.⁷² Però per a aquest espai la Generalitat planeja⁷³ una nova dàrsena en el port de Sant Carles de la Ràpita i l'ampliació dels ports de Deltebre i de l'Ampolla, emmarcats en el Pla de Ports de l'executiu català.

Al sud del delta, a Alcanar, el projecte Castor ha dissenyat una planta de gas i un magatzem subterrani (amb una capacitat d'1,3 milions de metres cúbics), que compta amb una inversió de 900 milions i que servirà per distribuir el gas entre el magatzem marítim i el gasoducte que arriba de Tivissa, a la Ribera d'Ebre.⁷⁴

Pel que fa a la qualitat de l'aigua, el Delta de l'Ebre pateix els impactes de les pressions que es produeixen aigües amunt. La problemàtica d'aquestes aigües té dues vessants: la contaminació i la manca d'una gestió integral.⁷⁵ El riu Ebre presenta a la seva desembocadura alts nivells de contaminants per acumulació, ja que pateix els abocaments de molts centres productius de la indústria química⁷⁶ i abocaments orgànics en tota la seva llera. Les aigües del Delta de l'Ebre estan clarament eutrofitzats. El cultiu de l'arròs és una de les principals pressions en aquest sentit, que dona lloc a l'eutrofització i, a més, a la presència d'elements

© GREENPEACE / Pedro Armestre

Foto aèria del Delta de l'Ebre.

CONJUNTO RESIDENCIAL
"RIUMAR I"

CASAS EN VENTA

EN PRIMERA LINEA DE MAR*
 Y FRENTE AL
 PARQUE NATURAL

Constitue Damasa Eurocentro S.L.

Proyecto

Obra financiada por

977 483 788 - 667 593 309

ES OBLIGATORIO SEGUIR TODAS
 LAS NORMAS DE SEGURIDAD

© GREENPEACE / Mario Gómez

Urbanització Riumar en el límit del Parc Natural del Delta de l'Ebre.

© GREENPEACE / Mario Gómez

© GREENPEACE / Mario Gómez

a dalt_ Cartell abandonat sobre la restauració de la desembocadura de l'Ebre.

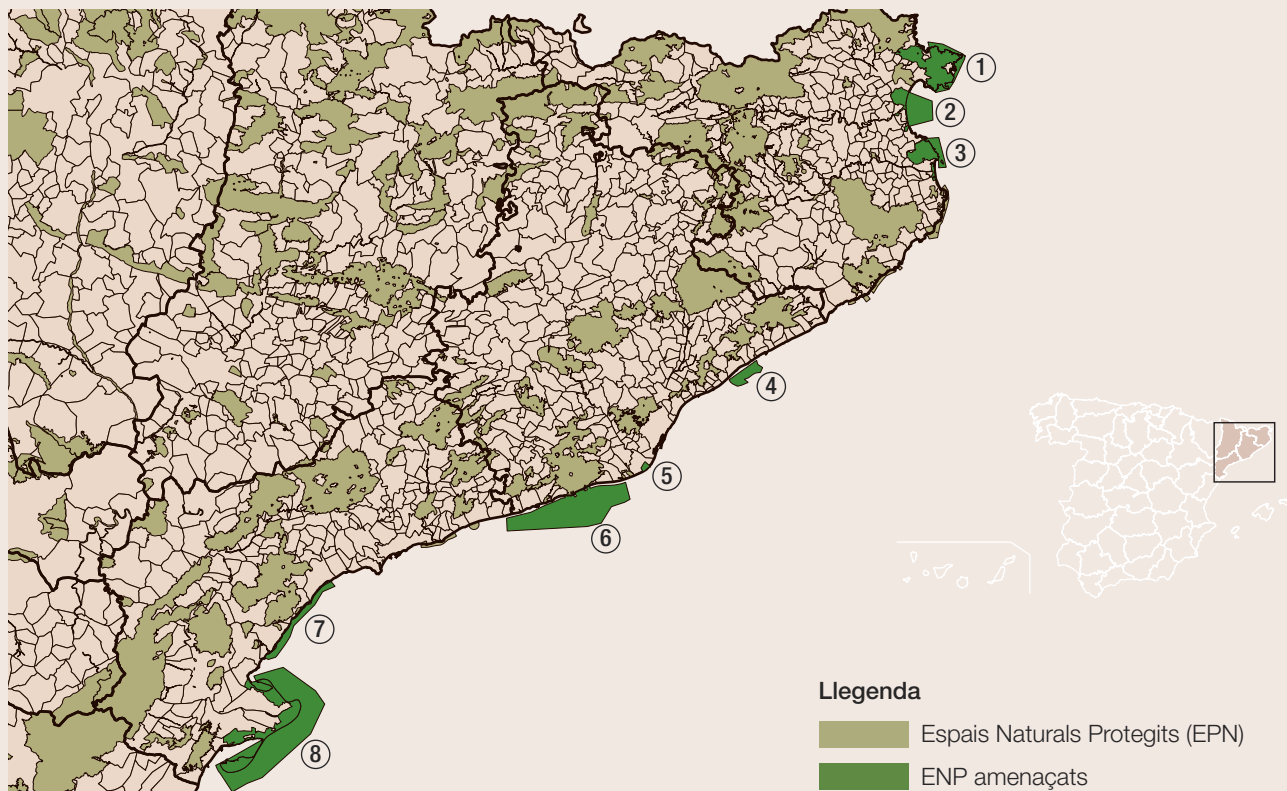
a baix_ Itinerari pel parc Natural del Delta de l'Ebre.

fitosanitaris en les seves llacunes i badius.⁷⁷

Pel que fa a la contaminació industrial, el riu Ebre rep els abocaments de diverses indústries al llarg del seu recorregut. Cal destacar l'impacte negatiu de la planta de fabricació de clor de l'empresa Ercros a Flix (Tarragona) i les més de 700.000 tones de llots tòxics acumulades a l'embassament com un dels principals focus de contaminació.⁷⁸

El Delta de l'Ebre és considerat un "Punt d'Alarma" per l'Agència Europea de Medi Ambient.⁷⁹ En les anàlisis realitzades per l'Institut Español de Oceanografia, sobre els continguts de substàncies contaminants en musclos es van detectar nivells elevats de substàncies organoclorades com DDT, hexaclorociclohexà (HCH) i hexaclorobenzè (HCB).⁸⁰

mapa i fitxes

COMARQUES DE GIRONA

1. CAP DE CREUS

FIGURES DE PROTECCIÓ: Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPIS: Port de la Selva, Cadaqués i Roses.

VALORS NATURALS: varietat d'ecosistemes marins, on s'alternen cales i petits penya-segats. Destaca en terra la presència de la tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*).

AMENACES: urbanisme (creixement desmesurat de Cadaqués i Roses) i infraestructures (ampliació del polígon industrial de Roses).

2. AIGUAMOLLS DE L'ALT EMPORDÀ

FIGURES DE PROTECCIÓ: Parc Natural lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPI: Castelló d'Empúries.

VALORS NATURALS: un dels aiguamolls més importants de Catalunya amb alternança de llacunes litorals i dunes costaneres que sustenten una variada avifauna.

AMENACES: urbanisme (habitatges il·legals i creixement urbanístic desmesurat).

3. MONTGRÍ-ILLES MEDES-BAIX TER

FIGURES DE PROTECCIÓ: Parc Natural, Reserva Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPIS: l'Escala, Torroella de Montgrí i Pals.

VALORS NATURALS: elevada biodiversitat marina de les illes Medes que connecta a tall de corredor biològic amb el Baix Ter i el massís del Montgrí. Abundant pesqueria d'interès comercial, com la de la llagosta i presència de corall vermell.

AMENACES: infraestructures (nova marina a Pals).

COMARQUES DE BARCELONA

4. COSTES DEL MARESME

FIGURES DE PROTECCIÓ: lloc d'importància comunitària.

MUNICIPIS: Caldes d'Estrac, Sant Vicenç de Montalt, Sant Andreu de Llavaneres, Mataró i Cabrera de Mar.

VALORS NATURALS: bancs de sorres submergits acompanyats de praderies de fanerògames marines, on s'alternen petits esculls rocosos. Important calador pesquer.

AMENACES: infraestructures (dragats i regeneracions artificials de platges).

5. DELTA DEL LLOBREGAT

FIGURES DE PROTECCIÓ: Reserva Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPIS: Prat de Llobregat, Viladecans i Gavà.

VALORS NATURALS: aiguamoll on s'alternen els conreus i l'estuari. És el segon en extensió de Catalunya i en depèn una important població d'aus limícoles i anàtids.

AMENACES: infraestructures (assetjament a l'aiguamoll per l'aeroport del Prat, el port de Barcelona i els polígons industrials) i contaminació (elevadíssima contaminació per metalls pesants, PCB i compostos organoclorats).

6. COSTES DEL GARRAF

FIGURES DE PROTECCIÓ: Parc Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPIS: Gavà, Castelldefels, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Cubelles i Cunit.

VALORS NATURALS: presència de praderies de *Posidonia oceanica* i zona de cria i refugi de peixos dels quals depenen les aus marines.

AMENACES: urbanisme (creixement desmesurat a Gavà), infraestructures (ampliació del port Ginesta a Sitges i nova ampliació del port a Cubelles) i contaminació (abocador del Garraf, planta cementera, alts nivells de contaminants, especialment d'hexaclorobenzè [HCB]).

COMARQUES DE TARRAGONA

7. LITORAL TARRAGONÍ

FIGURES DE PROTECCIÓ: espai d'interès natural i lloc d'importància comunitària.

MUNICIPIS: Torredembarra, Altafulla i Tarragona.

VALORS NATURALS: alternança de platges, dunes i aiguamolls amb presència de *Posidonia oceanica* en el llit marí.

AMENACES: urbanisme (urbanització de 560 habitatges Els Muntanyans II a Torredembarra) i contaminació (activitat industrial del port de Tarragona i de les refineries de Repsol i Asesa).

8. DELTA DE L'EBRE

FIGURES DE PROTECCIÓ: aiguamoll d'importància internacional, Parc Natural, Reserva Natural, lloc d'importància comunitària i zona d'especial protecció per a les aus.

MUNICIPIS: l'Ampolla, Deltebre, Sant Jaume d'Enveja, Amposta, Sant Carles de la Ràpita i Alcanar.

VALORS NATURALS: zona humida més important de Catalunya, amb presència de 300 espècies d'aus i elevada diversitat de peixos. El front marí és una important zona de peixena per als dofins.

AMENACES: urbanisme (creixement urbà lent però constant), infraestructures (artificialització de la llera aigües amunt, 188 amarradors il·legals i noves dàrsenes en els ports de Sant Carles de la Ràpita, Deltebre i l'Ampolla) i contaminació (eutrofització per agricultura, alts nivells de contaminants per abocaments industrials).

referències

INTRODUCCIÓ

- ¹ Font: Coordinadora en Defensa del Territori (2008). Informe Urbanismo Salvaje en España: Abusos ciudadanos, devastación del territorio, destrucción del patrimonio, economía suicida y corrupción generalizada y 90 medidas. No se Vende. www.nosevende.org
- ² Público. (31/10/2008). Columna d'opinió de José Manuel Naredo, economista i estadístic. "La burbuja y sus cómplices".
- ³ El País (29/08/2009). "El desplome en las ventas de pisos llega al 30% y se ceba con la costa mediterránea".
- ⁴ El Mundo (21/04/2009). "El turismo sufre su mayor retroceso de la última década".
- ⁵ Valero, C., M. Enriqueta, M. V. Caballero y M. Elena (2007). La planificación del uso turístico en la costa de Granada. Instituto de Desarrollo Regional. Universitat de Granada.
- ⁶ El País (28/08/2008). "Sol y playas de todo a cien".
- ⁷ El País (18/04/2009). "Costas recurre la ley gallega que salvaba viviendas en primera línea".
- ⁸ Ministerio de Medio Ambiente (setembre de 2007). Estrategia de Sostenibilidad de la Costa. Documento de Inicio. 21 pp.
- ⁹ El País (22/03/2009). "Más racionalidad y más sector privado".
- ¹⁰ Europa Press (27/11/09). "Bruselas expedienta a España por tratamiento inadecuado de aguas residuales en más de 400 localidades".
- ¹¹ Greenpeace (2009). La crisis del clima. Evidències del canvi climàtic a Espanya. 75 pp.
- ¹² IMO/FAO/UNESCO/IOC/UNIDO/WMO/IAEA/UN/UNEP (2007). Joint Group of Experts on the Scientific Aspects of Marine Environmental Protection). Estimates of oil entering the marine environment from sea-based activities. Rep. Stud. GESAMP, n. 75, 96 pp.
- ¹³ Público (2/05/2009). "Salvamento Marítimo rescató a 19.105 personas en 2008".
- ¹⁴ Martínez de Osés, F.X.; Uyà Juncadella, A. (2007) "The ship-generated waste and cargo residues MARPOL I recovery after de Directive 2000/59/EC on port reception facilities. A national approach". 5th International Congress on Maritime Technological Innovations and Research.
- ¹⁵ Sentència del Tribunal de Justícia Europeu d'11 de desembre de 2008. Assumpte C-480/07,
- ¹⁶ El País (26/03/2009). "La Juez del Prestige exculpó a Fomento por un informe de un asesor del Gobierno".
- ¹⁷ El País (12/04/2009). "Blanco: "Mi primera entrevista será con Esperanza Aguirre, y mi primer viaje, a Barcelona"".

PARCS DE PAPER

- ¹⁸ Delgado Viñas, C. (2008). Urbanización Sin Fronteras. El acoso urbanístico a los Espacios Naturales Protegidos. Butlletí de l'A. G. E., n. 47, 2008.
- ¹⁹ EUROPARC España (2008). Anuario EUROPARC- España del estado de los espacios naturales protegidos 2007. Ed. Fundación Fernando González-Bernádez, Madrid. 224 pp.

CATALUNYA

- ²⁰ EUROPARC España (2008). Anuario EUROPARC- España del estado de los espacios naturales protegidos 2007. Ed. Fundación Fernando González - Bernádez, Madrid. 224 pp.
- ²¹ Greenpeace (2008). Destrucció a Tota Costa. 202 pp.
- ²² Departament de Política Territorial i Obres Públiques (2005). Memòria del Pla director urbanístic del sistema costaner. 10 pp.
- ²³ Greenpeace (2008). Destrucció a Tota Costa. 202 pp.
- ²⁴ Font: Asociación Nacional de Empresas Náuticas www.anen.es.
- ²⁵ ADN (19/04/2009). "La crisis aumentará el abandono y el hundimiento de barcos en el Mediterráneo."
- ²⁶ El Punt (16/12/2008). "Ports de la Generalitat invertirà 45 milions en quatre anys en obres a la Costa Brava."
- ²⁷ L'aigua a Catalunya: diagnosi i propostes d'actuació. Esquema provisional dels temes més importants que es plantegen en la redacció del Pla de Gestió del Districte de Conca Fluvial de Catalunya. Agència Catalana de l'Aigua. 2008.
- ²⁸ Anuario Estadístico 2007. Ministerio de Fomento.
- ²⁹ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.
- ³⁰ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.
- ³¹ Fuente: Institució Altampordanesa per a la Defensa i Estudi de la Natura www.iaeden.cat.
- ³² Girona Noticias (29/07/2008). "La zona industrial duplica la superficie destinada a zonas verdes."
- ³³ Empordà Info (13/11/2008). "Castelló d'Empúries demana a la Fiscalia que agilitzi el procés contra les construccions il·legals en els Aiguamolls."
- ³⁴ Ecologistes en Acció (2008). Informe Banderas Negras 2008. 161 pp.
- ³⁵ Font: Institució Altampordanesa per a la Defensa i Estudi de la Natura www.iaeden.cat.
- ³⁶ Europa Press (07/10/2008). "Ecologistes catalans demanen ampliar els límits del Parc Natural del Montgrí (Girona)."
- ³⁷ Diari de Girona (30/08/2008). "L'Associació turística de Pals dóna suport als llacs del Mas Carles."
- ³⁸ Font: Grupo de Defensa del Patrimonio del Baix Empordà.
- ³⁹ El Periódico (09/02/2009). "Los pescadores exigen nuevos métodos para regenerar playas."
- ⁴⁰ Ecologistes en Acció (2008). Informe Banderas Negras 2008. 161 pp.
- ⁴¹ Font: Manifest en defensa del medi natural marí del Maresme (06/02/2009). Signat per: Confraria de Pescadors d'Arenys de Mar, Confraria de Pescadors de Calella, Confraria de Pescadors de Mataró, Confraria de Pescadors de Mongat-Premià-Masnou, Confraria de Pescadors de Blanes, Litoral Gestió P.A., Associació d'Armadors d'Arts Menors de Catalunya (ADAMEC), Federació Catalana d'Activitats Subaquàtiques (FECIDAS) i Associació Catalana d'Aqüicultura (ACA).

- ⁴² El Periódico (16/03/2008). "La costa de Badalona se queda sin caballitos de mar."
- ⁴³ L'aigua a Catalunya: diagnosi i propostes d'actuació. Esquema provisional dels temes més importants que es plantegen en la redacció del Pla de Gestió del Districte de Conca Fluvial de Catalunya. Agència Catalana de l'Aigua. 2008.
- ⁴⁴ Document IMPRESS de pressions i impactes, i anàlisi del risc d'incompliment dels objectius de la DMA. Agència Catalana de l'Aigua. Octubre 2005.
- ⁴⁵ Destrucció a toda costa (2008) Greenpeace.
- ⁴⁶ Planificació de l'espai fluvial de les conques del Baix Llobregat i l'Anoia. Agència Catalana de l'Aigua.
- ⁴⁷ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.
- ⁴⁸ Planificació de l'espai fluvial de les conques del Baix Llobregat i l'Anoia. Agència Catalana de l'Aigua.
- ⁴⁹ Europa Press (05/06/2008). "El Suprem sentencia que l'Ajuntament de Gavà (Baix Llobregat) va construir un vial sense ajustar-se al planejament urbà."
- ⁵⁰ El Periódico (26/10/2008). "Gavà iniciarà el megaplàn de Ponent en el 2010 con 874 pisos públicos."
- ⁵¹ ADN (18/07/2008). "ICV se opone a la urbanización de la zona del Llevant Mar de Gavà."
- ⁵² La Región (17/07/2007). "Nadal visita la ampliación de port Ginesta en Sitges."
- ⁵³ Departament de Medio Ambiente i Habitatge. Resolució MAH/3387/2008, de 28 d'octubre, per la qual es fa públic l'Acord de declaració d'impacte ambiental del projecte bàsic "Construcció i explotació d'una dàrsena esportiva al port de Cubelles", al terme municipal de Cubelles (p. 84381).
- ⁵⁴ El País (11/09/2006). "El vertedero de Garraf deberá estar bajo control 30 años tras su clausura en diciembre."
- ⁵⁵ Ecologistes en Acció (2008). Informe Banderas Negras 2008. 161 pp.
- ⁵⁶ Seames, W.S.; Fernández, A. y Wendt, J.O. (2002). A study of fine particulate emissions from combustion of treated pulverized municipal sewage sludge. Environ Sci Technol. Jun 15: 36(12), 2772-6.
- ⁵⁷ Carbonell, M. et al. 2004. Contaminación por metales pesados e intrusión marina en el margen NE del delta del río Foix (Barcelona). Boletín Geológico y Minero, 115 (1): 57-72.
- ⁵⁸ Programa de qualitat ecològica dels rius. Diputació de Barcelona (<http://ecobill.diba.cat/egv/qualitatrius2007.php>).
- ⁵⁹ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.
- ⁶⁰ Agència Catalana de l'Aigua (2008) "Estudis ambientals complementaris al projecte del nou col·lector/sobreeixidor submarí a l'àrea litoral de Cubelles (desembocadura del riu Foix).
- ⁶¹ Font: Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans - Ecologistes de Catalunya (GEPEC-EdC) <http://muntanyans.gepec.org>.
- ⁶² Font: Plataforma Salvem Muntanyans <http://muntanyans.gepec.org/>
- ⁶³ Greenpeace (2008). Destrucció a Tota Costa. 202 pp.
- ⁶⁴ Registro Estatal de Emisiones y Fuentes Contaminantes PRTR España. www.prtr-es.es
- ⁶⁵ L'aigua a Catalunya: diagnosi i propostes d'actuació. Esquema provisional dels temes més importants que es plantegen en la redacció del Pla de Gestió del Districte de Conca Fluvial de Catalunya. Agència Catalana de l'Aigua. 2008.
- ⁶⁶ Anuario Estadístico 2007. Ministerio de Fomento
- ⁶⁷ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.
- ⁶⁸ Font: Wikipedia Delta de l'Ebre http://ca.wikipedia.org/wiki/Delta_de_l'Ebre
- ⁶⁹ Faro de Vigo (16/10/2007). "La mitad del Delta del Ebro podría quedar sumergida a mediados de siglo."
- ⁷⁰ Generalitat de Catalunya (26/10/2008). Per les Terres de l'Ebre. Nous serveis, nous projectes i noves infraestructures a las Terres de l'Ebre. Jornades a Móra la Nova http://www20.gencat.cat/docs/Palau_Robert/Serveis/Exposicions/Jard%C3%AD/som-hi%20Barcelona/terres_ebre/som-hi%20terres%20ebre_castella_baixa.pdf
- ⁷¹ ADN (08/07/2008). "El acondicionamiento del Ebro en Sant Jaume d'Enveja costará 4,4 millones."
- ⁷² El Periódico (20/10/2008). "Ofensiva contra los embarcaderos ilegales en el Ebro."
- ⁷³ El Economista (16/06/2008). "Montilla aboga por potenciar el turismo en las comarcas del litoral ante la coyuntura económica muy desfavorable."
- ⁷⁴ Europa Press (16/10/2008). "El secretario de Energía, abucheado en Tortosa (Tarragona) por el proyecto de planta de gas junto a Alcanar."
- ⁷⁵ Esquema de Temes Importants en materia de gestión de las aguas en la Demarcación del Ebro (2008). Confederación Hidrográfica del Ebro.
- ⁷⁶ Mostatge i anàlisi dels sediments del riu Ebre entre l'embassament de Flix i la desembocadura (Estudi de la dinàmica dels compostos organoclorats i altres contaminants) Generalitat de Catalunya http://mediambient.gencat.net/esp//ciudadans/informacio_ambiental/Flix/.
- ⁷⁷ Esquema de Temes Importants en materia de gestión de las aguas en la Demarcación del Ebro (2008). Confederación Hidrográfica del Ebro.
- ⁷⁸ Informe "La Industria del cloro: contaminación silenciosa" (2008). Greenpeace
- ⁷⁹ Prioridades Ambientales del Mediterráneo, Agencia Europea del Medio Ambiente, 2006.
- ⁸⁰ Informe Técnico para el Ministerio de Medio Ambiente. Encomienda de Asistencia Técnica para las actividades relacionadas con el Convenio de Barcelona. Informe Final Anual, 2006. Instituto Español de Oceanografía.

GREENPEACE

Greenpeace és una organització independent políticament i econòmicament, que no rep subvencions d'empreses, de governs, ni de partits polítics.

Fes-te soci a www.greenpeace.es

Aquest informe ha estat produït gràcies a les aportacions econòmiques dels socis de Greenpeace.

Greenpeace España

San Bernardo, 107
28015 Madrid
informacion@greenpeace.es
www.greenpeace.es

Tel: +34 91 444 14 00
Fax: +34 91 447 15 98

Ortigosa, 5 - 2º 1
08003 Barcelona

Tel: +34 93 310 13 00
Fax: +34 93 310 43 94

Juliol 2009